

TANTÁRGYI TEMATIKA

Fordításelmélet IV.: A társadalmi és mediális kontextus ea.

Tárgyfelelős: Prof. Dr. Kappanyos András	
Javasolt félév: tavasz	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja (a/gy/k/b): kollokvium (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 6	
Tantárgyi egység feladata és célja: Az Irodalomtudományi Doktori Iskola kulturális fordítástudományi programjában az első négy félévet végigkíséri a Fordításelmélet tantárgycsoport. A negyedik félév központi témája a műfordítás társadalmi és mediális kontextusa. A témát a műfordítás ontológiai státuszának és kulturális pozíciójának tisztázása vezeti be. Ezt a stilisztikai jegyek – s következésképp a kulturális regiszterek – átkódolhatóságának kérdése követi, majd az írott és hangzó médiumok által követelt stratégiák különbségeinek elemzése következik. A fordítás és kanonizáció összefüggésének vizsgálatán keresztül jutunk el az újrafordítás szükségességének megértéséig, majd a fordítástudatosság szükségességéig és az anyanyelvi szövegektől eltérő kulturális (olvasási) kontraktusok összetettségéig. Ezután természetes kérdésként merül fel a fordítás oktathatósága, valamint a megszokott, magas kultúrába ágyazott, professzionális fordítási műveletektől eltérő, alternatív átkódolási praxisok kérdése. A további előadások a nyelvi és kulturális tabuk fordíthatóságát (ennek a műalkotás presztízsével való összefüggését), valamint a mesterséges intelligencia felhasználásának esélyeit taglalják. Az elméleti tárgyalást gyakorlati, elemző órák egészítik ki.	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban: 1. Bevezetés 2. Ontológiai státusz és kulturális rang 3. A stilisztika közvetíthetősége 4. Beszéd és írás 5. Fordítás és kánon 6. Az újrafordítás kényszere 7. Fordítás és anakronizmus 8. A fordítás oktathatósága 9. Alternatív fordítási praxisok 10. Tiltott szavak és gondolatok fordíthatósága 11. Mesterséges intelligencia a fordításban 12. Fordításelemző gyakorlatok 13. Fordításelemző gyakorlatok 14. Összegzés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.): A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.	
Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K A kód jelentése: A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások órászámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma. Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze. SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi órászám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik	

latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

2. Ontológiai státusz és kulturális rang

Walter BENJAMIN, „A műfordító feladata”, ford. TANDORI Dezső, in Walter BENJAMIN, *Angelus Novus* 69-86 (Budapest: Magyar Helikon Kiadó, 1980)

Paul DE MAN, „Walter Benjamin A műfordító feladata című írásáról”, *Átváltozások* 2. sz. (1994): 65–80

3. A stilisztika közvetíthetősége

KAPPANYOS András, „A stilisztikai elemek fordíthatóságáról”, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Philosophica* 27. 1. sz (2023): 21–29.

4. Beszéd és írás

Wallace CHAFE and Deborah TANNEN, „The Relation between Written and Spoken Language” *Annual Review of Anthropology* Vol. 16 (1987): 383-407.

KAPPANYOS András, *Túl a sövényen* (Budapest, ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2021), 119–142.

5. Fordítás és kánon

SZEGEDY-MASZÁK Mihály. „Fordítás és kánon”. In SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Irodalmi kánonok*, 47–71 (Debrecen: Csokonai Kiadó, 1998.)

6. Az újrafordítás kényszere

KAPPANYOS András, „Kényszer és kihívás: mivégre fordítunk újra?” *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* 16. 1. sz. (2023): 35–48.

7. Fordítás és anakronizmus

KAPPANYOS András, *Túl a sövényen* 75–90.

8. A fordítás oktathatósága

KAPPANYOS, *Túl a sövényen*, 91–116.

9. Alternatív fordítási praxisok

KAPPANYOS, *Túl a sövényen*, 179–245.

10. Tiltott szavak és gondolatok fordíthatósága

KAPPANYOS András, „Nyelvi tabuk a fordításban”, *Hungarológiai Közlemények* 24. 1. sz. (2024):1–13.

11. A mesterséges intelligencia esélyei a fordításban

KAPPANYOS András, „Mesterséges intelligencia és műfordítás”, *Hévíz* 30. 2. sz. (2023): 7–14.

Alapvető szöveggyűjtemények:

BART István és RÁKOS Sándor szerk., *A műfordítás ma* (Budapest: Gondolat, 1981)

BART István és KLAUDY Kinga szerk., *A fordítás tudománya* (Budapest, Tankönyvkiadó, 1986)

JÓZAN Ildikó szerk., *A műfordítás elveiről: Magyar fordításelméleti szöveggyűjtemény* (Budapest: Balassi Kiadó, 2008)

JÓZAN Ildikó, JENEY Éva és HAJDU Péter szerk., *Kettős megvilágítás: Fordításelméleti írások Szent Jeromostól a 20. század végéig* (Budapest: Balassi Kiadó, 2007)